

УДК 81 – 047.22:81'25 – 058. 875(045)

РУДІНА Марина, ШВАНОВА Оксана

ТЕХНОЛОГІЯ СТОРІТЕЛЛІНГУ В СИСТЕМІ ФОРМУВАННЯ ФАХОВОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ МАЙБУТНІХ ПЕРЕКЛАДАЧІВ

*кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри англійської філології і перекладу
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного авіаційного університету
(Київ, Україна) rudinatv@gmail.com*

*викладач кафедри англійської філології і перекладу
Навчально-наукового гуманітарного інституту
Національного авіаційного університету
(Київ, Україна) shvanova.ok@i.ua*

Розглянуто сторітеллінг як технологію формування фахової компетентності майбутніх перекладачів. Зазначено, що традиційні технології навчання іноземних мов і перекладу потребують оновлення відповідно до вимог і запитів студентів. Висвітлено здобутки вітчизняних і зарубіжних науковців з упровадження сторітеллінгу в освіті. Відзначено, що сторітеллінг інтегрує засади психології, педагогіки, дидактики, аксіології, лінгвістики, риторики, сприяє навчанню студентів іноземної мови й перекладу на основі комунікативного підходу, актуалізує потребу формування іншомовної компетентності, лінгвокраїнознавчих знань, перекладацької компетентності, загальної ерудиції.

Ключові слова: сторітеллінг; іншомовна компетентність; майбутні перекладачі; перекладознавство, інтегроване навчання.

Вступ. Сьогодення української освіти позначене фундаментальними змінами: від оновленого на всіх рівнях законодавства до реалізації концепції Нової української школи. Освітній процес і для молодших школярів, і для студентів вищих навчальних закладів, відповідно до нового розуміння місії освіти, ознаменований акцентуванням зростаючої потреби формування іншомовної компетентності, оскільки знання іноземних мов визнаються підґрунтям успішної реалізації особистих життєвих планів у сучасному глобалізованому світі. Тенденції світового розвитку відбивають розширення можливостей професійного спілкування спеціалістів, удосконалення спеціальних знань на основі опанування перекладних професійних текстів, участі в іншомовних професійних дискурсах. Актуальність дослідження сукупності й розмаїття проблем формування фахової компетентності майбутніх перекладачів, зокрема в аспекті їх ефективної майбутньої професійної діяльності в просторі різних професійних дискурсів, очевидна. Упровадження й аналіз ефективності сучасних, раніше активно не використовуваних, технологій навчання іноземних мов та умінь професійного перекладу вважаємо нагальною потребою сучасної освітньої практики, зокрема в системі вищої освіти. Оновленого наукового підходу потребують і традиційні методики й технології навчання іноземних мов як

підґрунтя іншомовної компетентності, зокрема в царині перекладу значущих для майбутньої професійної діяльності текстів.

Аналіз досліджень і публікацій. Дослідження сучасних технологій навчання іноземних мов на різних ланках освіти активно ведуться вітчизняними і зарубіжними науковцями, педагогами-практиками, про що свідчать численні дисертаційні дослідження, публікації у фахових виданнях. Наприклад, на пряий запит про методи навчання іноземних мов Інтернет пропонує сьогодні понад 34 мільйони результатів.

Теорія перекладу також має потужну наукову плеяду дослідників. Традиційно перекладознавство ґрунтується на 10 основних аспектах відповідно до класифікації В. Коллера (1977). Широке коло проблем перекладу представлено в книзі Т. Севорі «Мистецтво перекладу» (1952), де автором сформульовано низку положень, які визначили розвиток лінгвістичної теорії перекладу. Американським лінгвістом Ю. Найдою запропоновано чотири підходи в теорії перекладу: філологічний, лінгвістичний, комунікативний, соціосемантичний (“Theories of Translation”, 1991, Р. 19-32). Сучасне перекладознавство вивчає процес і результати перекладу, застосовуючи методи дослідження різних наук (Waucondastore, 2017).

Однак, більшість дослідників дотримуються думки про те, що підґрунтям формування вмінь і навичок перекладу, іншими словами – перекладацької компетентності як фахової – є ефективне навчання студентів іноземної мови у вищому навчальному закладі, з чим ми погоджуємося.

Визначення взаємозв’язку перекладу з різними галузями наукового знання й різноманіття аспектів самої теорії перекладу дозволяє стверджувати, що переклад є феноменом гуманітарного знання й суспільного розвитку й може бути досліджений за декількома напрямками, зокрема: 1) як явище об’єктивної реальності, яке з’явилося, сформувалося, існує й розвивається в соціокультурній ситуації від давнини до сучасності; 2) як явище цілісне, що має специфічні характеристики й розвивається відповідно до законів і принципів розвитку науки й суспільства, функціонування систем; 3) як явище, представлене в досвіді системи вищої освіти в цілому, конкретних освітніх установ зокрема; 4) як явище, яке презентує соціально-педагогічну сутність досягнень світової інноваційної педагогічної думки та розвиває простір професійних педагогічних дискурсів.

Постановка проблеми. Оскільки засобом трансляції знань є освіта, то забезпечення фахової підготовки спеціалістів в аспекті навчання іноземних мов та формування іншомовної компетентності в системі вищої освіти, у тому числі й майбутніх перекладачів, набуває особливого значення, а інноваційний розвиток світового й вітчизняного освітнього середовища, детермінований інтенсивними соціальними процесами й широкодоступним інформаційним освітнім контентом, зумовлює потребу оновлення традиційних освітніх методів, методик, технологій.

Мета статті – аналіз окремих аспектів сторітеллінгу як сучасної технології формування фахової компетентності майбутніх перекладачів,

Виклад основного матеріалу. В освітньому процесі майбутніх перекладачів, на думку вітчизняних науковців, важливо вирішити низку задач, які суттєво впливають на якість і результат формування фахової компетентності, а саме: визначити типи перекладацьких стратегій і фактори, що гармонізують перекладацьку компетентність студента-білінгва (Ж. Горіна); розробити методики навчання іноземних мов, які враховують вербальні й невербальні засоби комунікації як культурний прояв поведінки людини, а комунікацію, мову й культуру не розділяють у навчальному процесі (В. Коновалова, В. Мирошніченко); створити навчальні моделі вербальної і невербальної комунікації, якими користуються носії мови, за допомогою яких удосконалюються навички ефективного перекладу, що дозволить студентам вільно орієнтуватися в культурних реаліях іноземної мови тощо. За таких умов, сторітеллінг (англ. storytelling) набуває актуальності, оскільки як технологія поєднує story (історія) й telling (розповідати), передбачає передачу інформації через розповідання історій, що змушує автора (студента – майбутнього перекладача) звернутися до соціально-культурної інформації, імпровізації, театралізації чи перебільшення, метафоричних та інших образних засобів іноземної мови.

Серед найновіших методів навчання іноземних мов, що виникли переважно в англomовних країнах – США та Великобританії – в останні десятиріччя ХХ ст., все більшого поширення набувають інтегративні методи, які об'єднують комунікативні й пізнавальні (академічні) цілі. Як основні принципи декларуються: рух від цілого до конкретного, орієнтація навчання на особистість, цілеспрямованість і змістовність занять, їх спрямованість на досягнення соціальної взаємодії, віра викладача в успіх своїх учнів, інтеграція мови й засвоєння її за допомогою знань з інших галузей наук. Різні варіанти назв освітніх технологій у сучасній методиці засвідчують зростаючий інтерес до навчання іноземних мов, прагнення переосмислити їх роль та місце в життєвій траєкторії особистості. Маючи ряд переваг, інтегроване навчання іноземної мови дозволяє поєднувати тематичний і нетематичний підходи до проведення занять, головне, щоб обрана тема була інформативною, цікавою і важливою для студентів, а також надавала велику кількість мовних форм і функцій. Інтегрований підхід до того ж передбачає і гуманістичний підхід до навчання, дозволяє створити позитивну емоційну атмосферу. Цього також можна досягти завдяки сторітеллінгу, адже переклад історій (наприклад, більшість світових релігій мають притчі чи сказання марально-етичного характеру) є стимулюючим інформаційним ресурсом з соціокультурною проблематикою, і, відповідаючи темі, яка вивчається (наприклад, конкретні лексико-граматичні явища), дозволяє значно підвищити ефективність навчальної роботи студентів.

Провідне джерело інформації про сторітеллінг становлять в основному Інтернет-ресурси (Вікіпедія тощо). Ефективність сторітеллінгу як технології навчання доводить використання його в бізнесі, маркетингу, коучингу, політиці, освіті. У 90-х рр. ХХ ст. він поширився в Америці завдяки Девіду Армстронгу, який у книзі “Managing by Storying Around Managing by Storying

Around: A New Method of Leadership” (1992) презентував власний досвід упровадження технології сторітеллінгу з метою мотивування працівників, формування в них нових способів мислення, розуміння ними необхідності нововведень. У 1986 р., вийшла робота К. Egan “Teaching as Story Telling: An Alternative Approach to Teaching and Curriculum in the Elementary School”, у якій сторітеллінг визначено як альтернативний підхід до організації навчання в початковій школі. З цього часу сторітеллінг стає предметом наукових досліджень різного спрямування: С. Peg, D. Polkinghorne, L. Richard, Hunter Mc Ewan, P. Jackson, L. Thomas. Праця М. Rossiter “Narrative and Stories in Adult Teaching and Learning” розкриває важливий, з нашої точки зору, аспект – упровадження розповідей, історій у навчання дорослих, зокрема студентів вищих навчальних закладів (2002).

Дослідниця З. Удич (Visnyk.chnpu.edu.ua, 2018) зазначає, що для української педагогіки сторітеллінг є новим поняттям, представленим лише в окремих освітніх аспектах: дошкільна освіта (К. Крутій, Л. Зданевич, І. Черешнюк), підготовка керівників закладів освіти (С. Немченко), викладацька діяльність (Ю. Маковецька-Гудзь), музейна справа (М. Васишин, О. Караманов), цифрові технології освіти дорослих (Л. Панченко); вивчення окремих навчальних дисциплін (Г. Гич, К. Симоненко); самостійна технологія (Н. Гущина) тощо.

Ми виходимо з того, що сторітеллінг як освітня технологія ґрунтується на фундаментальних основах комунікативного та інтегративного підходів в освіті. До того ж його застосування не відмінняє інших методичних заходів, а лише приєднується до комплексу традиційних методик і технологій навчання студентів іноземних мов та перекладу. У науково-методичному аспекті сторітеллінг забезпечує декілька важливих позицій формування фахової компетентності майбутніх перекладачів. Зупинимося на окремих із них.

Сторітеллінг інтегрує освітні реалії, серед яких: персоналізація навчання – наявність завдяки комп’ютеру персонального вікна отримання інформації за профілем студента (часто іноземною мовою); педагогічна інверсія, що полягає в протиріччі: ті, що вчать, нерідко перевершують знаннями і вміннями своїх педагогів, що стосується безпосередньо іноземних мов і вписується в префігуративну культуру, характерну для інформаційного суспільства, коли дорослі вчать у дітей; активна особиста мовно-перекладацька практика студентів, яка ґрунтується на потребі ведення блогу різними мовами, створення історій у системі копірайтингу тощо. Зазначене стимулює студентів бути одночасно і творцями, і споживачами світового іншомовного контенту, що потребує адекватних навичок перекладу.

Сучасні дидактичні моделі відтворюють викладача хоч в аудиторії, хоч у класі, у новій ролі: не як трансляційного каналу для знань, а як творця освітнього простору, що виконує багатовимірну роль: тьютор (tutor), коуч (coach), експерт (expert) з навчання, що також актуалізує сторітеллінг як навчальну технологію, ґрунтовану на ціннісному ставленні до себе, інших, держави, світу. Освітні портали, тематичні канали на You Tube, послуга VOD, блоги і можливість експлікації відкритих освітніх ресурсів змінюють

якість здобутих знань, впливають на зміст сучасних методик навчання студентів як майбутніх фахівців з перекладу. Сторітеллінг, на нашу думку, ефективно долучається до зазначеного, оскільки створювані іноземною мовою чи перекладені з неї історії, як правило, морально-етичного змісту, несуть повчальні сентенції, транслюють лінгвокраїнознавчі аспекти, передають емоції творця історії, що в сукупності вдосконалює навички перекладу з урахуванням реалій майбутньої професійної діяльності, адже результативність перекладу професійних дискурсів залежить від особистісного сприйняття інформації учасниками перекладацького діалогу.

Технологія сторітеллінгу актуалізує у студентів стратегічну потребу як оновлення знань іноземної мови, так і формування вмінь іншомовного дискурсу. Оскільки фахова компетентність перекладача передбачає здатність сприймати й створювати іншомовні тексти відповідно до поставленої чи зумовленої комунікативної задачі, яка включає ситуацію спілкування й комунікативний намір, то в її основі лежать сформовані мовленнєві вміння в чотирьох видах мовленнєвої діяльності, і лише в такому разі перекладацька компетентність буде забезпечувати професійний успіх фахівця-перекладача (Britell, 1980). Зазначений висновок наявний і в доробку українських науковців. Так, на думку О. Селіванової, процес перекладу є подвійним інтерпретаційно породжувальним дискурсом (2008). Ґрунтовний аналіз іншомовного дискурсу (складові, принципи реалізації, проблеми навчання) подано в колективному доробку кафедри перекладу ДНУ імені Олеся Гончара («Іншомовний дискурс: складові, проблеми вивчення та навчання», 2016). На ресурсі studbooks.net розмішено матеріал «Общие принципы организации обучения переводу», де зазначено: ефективність заняття визначається не обсягом перекладеного матеріалу, а кількістю типових перекладацьких проблем, які були виявлені й вирішені в процесі роботи над цим матеріалом («Подготовка переводчиков в языковом вузе», 2016).

Посилує практичну значущість сторітеллінгу й теза О. Шаленка, секретаря українського відділення Міжнародної асоціації вчителів англійської мови як іноземної (IATEFL), про те, що «зміна ставлення до вивчення іноземної мови закладена в державних навчальних програмах: сьогодні це вже не просто навчальний предмет, а життєве уміння. Згідно з програмою, володіння іноземною мовою – це не знання сукупності правил і граматичних конструкцій, а уміння використовувати мову в повсякденному житті. Таке зміщення акценту збігається із сучасною тенденцією – компетентнісним підходом до навчального процесу, за яким спілкування іноземною мовою є однією з десяти ключових компетентностей людини XXI століття» («*Year-of-english*», 2016).

Технологія сторітеллінгу ґрунтується на засадах психології, педагогіки, дидактики, аксіології, лінгвістики, риторики, поєднує навчання з акторською майстерністю, умінням утримувати увагу аудиторії та, в разі потреби, переконувати в чомусь учасників дискурсу. Науковці вважають, що саме в цьому криється секрет сторітеллінгу та його тріумфальне входження в аудиторії і класи. Дійсно, цікава історія залишається в пам'яті без особливих

зусиль, а отже спонукає до міркувань і висновків. Проте, її створення чи сприйняття на занятті з іноземної мови залежить від словникового запасу, загальної ерудиції, лінгвокраїнознавчої складової, допитливості й перекладацької компетентності конкретного студента.

Ми пропонували студентам декілька варіантів вправ на основі технології сторітеллінгу: перекласти історію чи притчу з англomовної культурної спадщини українською мовою, створити власну історію іноземною мовою, перекласти іноземною мовою історію з української культурної спадщини, у діалозі опонента й оповідача історії дійти спільного розуміння основної сентенції змісту, на основі почутого передбачити декілька варіантів можливої подальшої долі героя історії й озвучити їх іноземною мовою тощо. Перший досвід проведення практичних занять із використанням сторітеллінгу показав, що інтерес студентів до такого роду вправ значно зростає, емоційний фон заняття, як правило, позитивний, іноді жартівливий, навіть із гумором. Очевидно, цьому сприяє те, що розповідання історій – це не просто міркування на якусь тему з використанням певної лексики та відповідних граматичних конструкцій. Студент у ролі оповідача прагне емоційно передати історію, не припуститися мовних помилок, донести власний зміст до інших учасників навчального дискурсу, а студенти-слухачі прагнуть сприйняти історію, зрозуміти її призначення, готують запитання оповідача чи спонукають оповідача до дискусії. На нашу думку, забезпечується максимальне наближення заняття до реальної професійної діяльності майбутнього перекладача.

Британські педагоги вважають, що джерела сторітеллінгу – в народних та релігійних традиціях, історичних епосах і повсякденному житті, що сторітеллінг стимулює уяву, емоції, спонукає до аналізу культурного контексту й минулого досвіду, впливає на формування ціннісних орієнтацій, відносин, поведінку людини в довір'ї. Це спосіб продемонструвати унікальність уяви кожного індивідуума, який може бути віднесеним до різновиду народної творчості, доступної людям будь-якого віку і здібностей. Для впровадження цієї технології не потрібне ніяке спеціальне обладнання, крім уяви. С. Брайнт була переконана, що за допомогою сторітеллінгу можна отримати два найбільш важливі результати: перший – поживлення атмосфери в класній кімнаті, зняття напруженості, створення невимушеної атмосфери; другий, можливо, не настільки очевидний, але не менш цінний у дидактичному відношенні, полягає в тому, що є одним із найбільш простих шляхів установлення контакту між учителем і учнями, засобом повернення й утримання їх уваги (“How to tell stories to children and some stories to tell”, 2005). Поділяючи в цілому думку британських колег, зазначимо, що сторітеллінг як сучасна освітня технологія ефективно доповнює методичний комплекс формування іншомовної та фахової компетентності студентів – майбутніх перекладачів, виконує роль моделювання навчального завдання, проте не може бути універсальною технологією в означеному аспекті.

Висновки. Оновлення освітнього середовища й технологій навчання на всіх ланках освіти є реальністю українського суспільства. Інтеграція зі

світовим навчальним контентом зумовлює входження в практику вітчизняних науковців і педагогів-практиків застосовуваних у зарубіжжі освітніх технологій. Професійні іншомовні педагогічні дискурси сприяють опануванню здобутків зарубіжних колег в аспекті впровадження нових технологій формування фахової компетентності майбутніх перекладачів.

Технологія сторітеллінгу, враховуючи засади психології, педагогіки, дидактики, аксіології, лінгвістики, риторики тощо, сприяє комплексному інтегрованому навчанню студентів іноземної мови й перекладу на основі комунікативного підходу, актуалізуючи в майбутніх фахівців потребу формування іншомовної компетентності, лінгвокраїнознавчих знань, загальної ерудиції, допитливості, перекладацької компетентності.

Вітчизняна освітня практика активно опановує технологію сторітеллінгу як для навчання учнів школи, так і формування фахової компетентності студентів в установах вищої освіти. Педагогічна наука не залишає поза увагою сторітеллінг як наукове явище, аналізуючи в публікаціях та дослідженнях його основні характеристики, принципи реалізації, результативність і наслідки застосування в освітньому процесі.

Перспективним напрямом наукового пошуку вважаємо розробку методичних рекомендацій щодо проведення занять з використанням технології сторітеллінгу з метою формування фахової компетентності студентів як майбутніх перекладачів, укладання тематики навчальних історій для забезпечення означеної мети, формування комплексу відповідних вправ. Ефективність технології сторітеллінгу очевидно виявлятиметься в успішній реалізації майбутніми перекладачами професійних іншомовних дискурсів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Панченко О.І. (Ред.). (2016) *Іншомовний дискурс: складові, проблеми вивчення та навчання: Колективне наукове дослідження*. Взято з http://lingvodnu.com.ua/downloads/2016_9.pdf.
2. *Общие принципы организации обучения переводу*. (2016). Взято з http://studbooks.net/1026687/literatura/obschie_printsipy_org.
3. Селіванова О. (2008). *Сучасна лінгвістика: напрями та проблеми*. Полтава: Довкілля-К.
4. Britell J.K. (1980). *Competency and Excellence: Minimum Competency Achievement Testing*. Berekley: Taeger R.M.& Tittle C.K.
5. David M. Armstrong. (1992) *Managing by Storying Around: A New Method of Leadership*. New York: Doubleday Currency.
6. Eugene A. Nida. (1991) *Theories of Translation*. (Vol. IV, pp. 19-32). Retrieved from <http://citeseerx.ist.psu.edu/viewdoc/download?doi>
7. Koller W. (1991) *Einführung in Übersetzung Swissenschaft*. Wiesbaden.
8. Rossiter M. (2002) *Narrative and stories in adult teaching and learning: ERIC Clearinghouse on Adult Career and Vocational Education*. Columbus: OH.
9. Savory T. (1952) *The Art of Translation*. London. Retrieved from <http://catalogue.nla.gov.au/Record>.

10. Retrieved from (2016) <http://www.britishcouncil.org.ua/year-of-english/updates/blog/foreign-language-life-skill>
11. Retrieved from (2018) http://visnyk.chnpu.edu.ua/?wpfb_dl=3673
12. Retrieved from (2005) <https://www.readanybook.com/ebook/how-to-tell-stories-to-children-and-some-stories-to-tell-3817>
13. Retrieved from (2017) <http://waucondastore.com>

М. РУДИНА, О. ШВАНОВА

ТЕХНОЛОГИЯ СТОРИТЕЛЛИНГА В СИСТЕМЕ ФОРМИРОВАНИЯ ПРОФЕССИОНАЛЬНОЙ КОМПЕТЕНТНОСТИ БУДУЩИХ ПЕРЕВОДЧИКОВ

Рассмотрен сторителлинг как технология формирования профессиональной компетентности будущих переводчиков. Отмечено, что традиционные технологии обучения иностранным языкам и переводу требуют обновления в соответствии с запросами студентов. Показаны достижения отечественных и зарубежных ученых по внедрению сторителлинга в образовании. Высказано утверждение, что сторителлинг интегрирует основы психологии, педагогики, дидактики, аксиологии, лингвистики, риторики, способствует обучению студентов иностранному языку и переводу на основе коммуникативного подхода, актуализирует потребность формирования иноязычной компетентности, лингвострановедческих знаний, переводческой компетентности, общей эрудиции.

Ключевые слова: сторителлинг; иноязычная компетентность; будущие переводчики; переводоведение, интегрированное обучение.

М. RUDINA, O. SHVANOVA

STORYTELLING TECHNIQUE IN THE SYSTEM OF FUTURE TRANSLATORS' PROFESSIONAL COMPETENCE FORMATION

Storytelling is regarded as a technique of the future translators' professional competence formation. It is pointed out that traditional techniques of foreign language and translation learning require some updating according to the students' requests. The achievements of the national and foreign scientists in introducing of storytelling in educational process are highlighted. Storytelling actualizes the necessity of foreign language competence formation, linguistic and country studies knowledge, translation competence and general erudition.

Key words: storytelling; foreign competence; future translators; translation studies; integrated learning.